

Ilona MORAVCOVÁ

**OBRÁZKY Z DĚJIN
ČESKÉHO MENŠINOVÉHO ŠKOLSTVÍ
V ZAHRANIČÍ**

PARDUBICE 2006

Obsah	5
<u>Úvodem</u>	11
Cíl a struktura práce	11
Charakteristika práce	12
I. <u>České menšinové školství v zahraničí</u>	14
1. Počáteční vyučování a první školy	16
1.1. Typy českých menšinových škol	17
II. <u>K počátkům a vývoji českého menšinového školství v Bulharsku</u>	23
1. Všeobecné školské poměry a ustanovení o ochraně menšin v Bulharsku	23
1.1. Ustanovení o ochraně menšin v Bulharsku	24
2. Počátky spolkové a osvětové činnosti Čechů v Bulharsku	24
2.1. Založení prvního českého spolku v Bulharsku (1892) a jeho snahy osvětové a školské	26
2.2. Počátky a první rok českého vyučování v Sofii (1921-1922)	32
2.3. Rozkvět činnosti českých krajanů v Bulharsku - v Sofii	35
2.3.1. Otevření českého progymnázia (1923)	35
2.3.2. Otevření české školy a Národního domu T. G. Masaryka v Sofii (1924)	36
2.3.3. Zahájení pravidelného vyučování ve vlastní školní budově	39
2.3.4. Platy učitelů	43
2.3.5. Péče o tělesný rozvoj (důraz na hodiny tělesné výchovy)	43
2.3.6. Vybavení školy	44
2.3.7. Styky s Československem	44
3. České školství v dalších koloniích v Bulharsku	45
3.1. Česká kolonie v Gorné-Orechovici a založení první české školy v Bulharsku (1921)	45
3.2. Česká kolonie ve Vojvodovu (Selo Vojvodovo)	48
3.3. Česká kolonie v Saseku	51
3.4. Česká kolonie v Rusčuku	51
3.5. Zmínka o slovenských školách v Bulharsku	52
4. Ohlédnutí	53

III.	<u>K počátkům a vývoji českého menšinového školství v Rumunsku</u>	56
1.	Všeobecné školské poměry a ustanovení o ochraně menšin v Rumunsku	56
1.1.	Ustanovení o ochraně menšin v Bulharsku	57
2.	Období předemigrační a popis území	57
3.	Okolnosti vzniku české menšiny v Banátě (počátek 19. století)	58
3.1.	Etapy migrace Čechů do Banátu a následná „druhotná emigrace“ (19. století)	60
4.	Počátky organizované spolkové a osvětové české činnosti	63
4.1.	Počátky českých osvětových a vzdělávacích snah	63
4.2.	Vliv maďarizace Banátu na osvětový život českých kolonistů	65
4.3.	Československá větev v Rumunsku (po roce 1920)	66
5.	Banát a české obce jako součást Rumunského království	67
5.1.	Hospodářské a sociální poměry	67
5.2.	Stav školství v českých koloniích	68
5.3.	Náboženské poměry	70
6.	České školství v Rumunsku	72
6.1.	Stav českého školství v šesti ryze českých obcích rumunského Banátu	73
6.1.1.	Eibenthal	74
6.1.2.	Rovensko	76
6.1.3.	Gernik	79
6.1.4.	Svatá Helena	82
6.1.5.	Biger	89
6.1.6.	Šumice	91
6.2.	Stav českého školství ve smíšených osady s čs. menšinou na území Banátu	96
6.2.1.	Nova Ogradena	97
6.2.2.	Dolní Lubková	98
6.2.3.	Berzáska	99
6.2.4.	Klopodie	100
6.3.	Stručně o některých dalších českých vesnicích s výraznou českou menšinou, mimo území Banátu	101
6.3.1.	Velký Pereg	101
6.3.2.	Bukurešť	102
6.3.3.	Češi na Bukovině	103
6.3.4.	Češi v Besarábii	104
7.	Ohlédnutí	105

IV.	<u>K počátkům a vývoji českého menšinového školství v Jugoslávii</u>	109
1.	Všeobecné školské poměry a ustanovení o ochraně menšin v Jugoslávii	109
1.1.	Ustanovení o ochraně menšin v Jugoslávii	111
2.	Vystěhovalectví do jihovýchodní Evropy – do Jugoslávie	112
2.1.	Kolonizace Chorvatska	116
2.2.	Kolonizace Bosny – Hercegoviny	120
2.3.	Kolonizace Vojvodiny	121
3.	Organizace českého školství (do roku 1918)	123
4.	Rozkvět českého školství na území bývalé Jugoslávie (resp. království SHS) po roce 1918	124
4.1.	Nový školský zákon a jeho vliv na české menšinové školství	128
4.2.	Druhy českých menšinových škol	130
4.2.1.	České soukromé školy	130
4.2.2.	České doplňovací školy	132
4.2.3.	České (státní) paralelní školy – paralelky	133
4.2.4.	Okresní (kočovné) školy	134
4.2.5.	Zřejmé rezervy	135
4.3.	Předškolní výchova	135
4.4.	Střední školství	136
4.5.	Vzdělávání českých osvětových pracovníků pro potřeby menšinových škol	137
4.5.1.	Další vzdělávací aktivity	137
4.6.	Činnost Matice školské	138
4.7.	Stručná statistika českých škol (1918 – 1941)	141
5.	Stav českého školství ve vybraných obcích bývalé Jugoslávie	142
5.1.	Bělehrad	143
5.2.	Ablian	146
5.3.	Kruščica	147
5.4.	Čuprije	147
5.5.	Paračin	150
5.6.	Crvenka	151
5.7.	Daruvar	151
5.8.	Hercegovec	156
5.9.	Bjelovar	157
5.10.	Kaptol	158
5.11.	Záhřeb	158
5.12.	Lublaň	159
5.13.	Maribor	159
5.14.	Sarajevo	160
5.15.	Prijedor	161

6. Spolková činnost	163
6.1. Tisk	165
7. Ohlédnutí	166
V. <u>K počátkům a vývoji českého menšinového školství na Volyni</u>	169
1. Všeobecné školské poměry a ustanovení o ochraně menšin	169
1.1. Všeobecné školské poměry a ustanovení o ochraně menšin v Polsku	173
1.1.1. Ustanovení o ochraně menšin v Polsku	176
1.2. Všeobecné školské poměry a ustanovení o ochraně menšin v SSSR	176
2. Stručný obraz českého osídlení Volyně	177
2.1 Příčiny a důvody české emigrace v druhé polovině 19. století	178
2.2. Náboženský život volyňských Čechů	180
2.3. Hospodářský vývoj	181
2.4. Volyňští Češi v odraze mezinárodních vztahů	182
3. České menšinové školství na Volyni (1868-1921)	
– společný vývoj	184
3.1. Volyňští Češi v carském Rusku	184
3.1.1. Léta 1868-1884 (do násilné rusifikace českého školství)	185
3.1.2. Vliv rusifikace na život volyňských Čechů	187
3.1.3. Omezování rozvoje českého školství	192
3.1.4. Rušení českého menšinového školství	195
3.1.5. Stav českého školství na počátku 20. století	197
3.2. Volyňští Češi v sovětském Rusku	201
3.2.1. Rozvoj českého školství na Volyni v revolučních letech (1917-1921)	201
4. České školství v polské části Volyně (1921-1939)	206
4.1. Česká matice školská v Polsku	206
4.1.1. Zahájení činnosti ČMŠ	209
4.1.2. Zlepšení situace při zakládání českých menšinových škol	211
5. Stav českého školství v Polsku	215
5.1. Školy České matice školské	215
5.1.1. Luck	216
5.1.2. Rovno	219
5.1.3. Zdobunov	219
5.1.4. Novostavce	220
5.1.5. Sedmihrany	220
5.1.6. Újezdce	221
5.1.7. České Dorohostaje	221

5.1.8.	Jezírko	221
5.1.9.	Buršovka	221
5.1.10.	Moskovština	222
5.1.11.	Bocánovka	222
5.1.12.	Omelanština	222
5.1.13.	České Ozerany	222
5.1.14.	Počet učitelů a jejich kvalifikace	223
5.2.	Státní školy	224
5.2.1.	Česko-polské školy	224
5.2.2.	Polsko-české školy	224
6.	České školství v sovětské části Volyně (1921 – 1939)	226
6.1.	Územní rozdělení	227
6.2.	Politické a hospodářské poměry	228
6.3.	Volyňští Češi pod vlivem komunistického režimu	229
6.4.	Školské poměry	231
6.5.	Sjezdy českých učitelů	234
6.6.	Vliv kolektivizace na život volyňských Čechů	236
6.7.	Čeští učitelé a jejich perzekuce v Sovětském svazu	238
6.8.	České menšinové školství ve 30. letech 20. století (do sjednocení Volyně)	239
7.	Kulturní a společenský život volyňských Čechů	242
8.	Ohlédnutí	244
VI.	<u>Résumé</u>	247
1.	Budování českého menšinového školství	248
1.1.	Okolnosti odchodu českých kolonistů do jihovýchodní Evropy a Car. Ruska	248
1.2.	Počátky a vývoj českého menšinového školství v uvedených zemích	250
1.3.	Společné vývojové znaky	255
1.4.	Styky s původní vlastí	256
	<u>Závěrem</u>	260
	Doslov	263
	Poděkování	264
	Literatura	265
	Seznam obrazových příloh	277
	Adresář zahraničních krajanských institucí	279